

FM: Martā turpinājās straujš patēriņa cenu kāpums

Publicēts: 08.04.2022.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

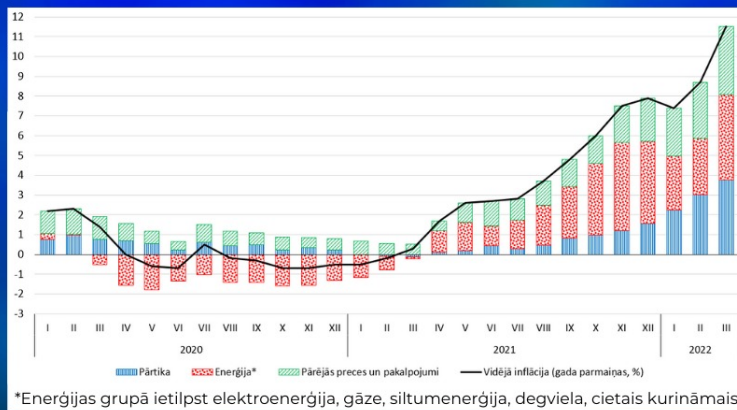
2022. gada martā turpinājās straujš patēriņa cenu kāpums un atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes datiem vidējais patēriņa cenu indekss palielinājās par 11,5% salīdzinājumā ar pērnā gada martu. Vēl straujāks cenu kāpums Latvijā bija fiksēts vien 2007.-2008. gadā, kad bija izteiktas ekonomiskās attīstības nesabalansētības pazīmes, it īpaši nekustamā īpašumā tirgū. Savukārt pašreizējie iemesli patēriņa cenu pieaugumam, galvenokārt ir saistīti ar ārējiem faktoriem.

Pirmkārt, straujo cenu kāpumu nosaka enerģētiskā krīze Eiropā, kas aizsākās pērnā gada rudenī. Energoresursu cenu pieaugumu, it īpaši gāzes un elektroenerģijas cenu, ietekmēja virkne faktoru gan piedāvājuma (zems ūdenslīmenis hidroelektrostacijās, vāja elektroenerģijas ražošana no alternatīvajiem avotiem), gan pieprasījuma pusē (nelabvēlīgie laika apstākļi pērn, augoša ekonomika un patēriņa pieaugums). Otrkārt, straujo inflāciju ietekmē pārtikas cenu kāpums visā pasaulē. Pārtikas cenu pieaugums vērojams kopš 2021. gada sākuma, ko negatīvi ietekmē pēc pandēmijas augošais pieprasījums, atsevišķu lauksaimniecības kultūru sliktā raža, mēslojumu sadārdzinājums augsto energoresursu cenu dēļ, kā arī loģistikas traucējumi. Treškārt, Krievijas agresija Ukrainā šā gada februāra beigās pastiprināja iepriekš minēto divu faktoru negatīvo ietekmi un palielināja spiedienu gan energoresursu, gan pārtikas tirgū.

Šā gada martā lielāko devumu patēriņa cenu pieaugumā noteica pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu kāpums par 14,7% salīdzinājumā ar pērnā gada atbilstošo periodu, tādējādi izskaidrojot 3,8 procentpunktus jeb trešdaļu no fiksētās inflācijas. Līdz pērnā gada rudenim pārtikas cenu pieaugums Latvijā bija mērens un nepārsniedza 1%, ko ietekmēja gan sīva konkurence pārtikas mazumtirdzniecības nozarē, gan mazāks pārtikas pieprasījums no restorānu un viesnīcu pusēs. Tomēr energoresursu cenai pārsniedzot pirms pandēmijas līmeni un palielinoties pārtikas pieprasījumam, kā arī sliktās ražas dēļ atsevišķām lauksaimniecības kultūrām pasaulē paātrināja cenu pieaugumu. Pārtikas cenas visticamāk turpinās paātrināties Krievijas iebrukuma Ukrainā dēļ. Krievija ir lielākais kviešu eksportētājs pasaulē, veidojot ap 20% no kopējā pasaules eksporta. Savukārt Ukraina nodrošina ap 5% no globālā kviešu eksporta. Šā gada martā Krievija aizliedza graudaugu eksportu uz Eirāzijas ekonomiskās savienības dalībvalstīm. Lai arī šo savienību veido vien dažas NVS valstis, tomēr tas norāda uz tendenci, ka graudaugu pieejamība varētu būt ierobežota, līdz ar to ietekmējot cenu. Papildus tam jāatzīmē, ka Ukraina ieņem vienu no vadošajām lomām saulespuķu, kukurūzas un rapša eksportā visā pasaulē. Tādējādi karš Ukrainā varētu būtiski ietekmēt šo preču eksportu, palielinot tās cenu globālos tirgos.

Būtisku devumu patēriņa cenu kāpumā šā gada martā nodrošināja degvielas cenas pieaugums par 43,3%, tādējādi izskaidrojot 2,3 procentpunktus no inflācijas pieauguma. Martā bija fiksēta augstākā degvielas cena Latvijā, kopš tiek apkopoti patēriņa cenu dati. Dīzeļdegvielas vidējā cena veidoja 1,720 eiro par litru, bet 95.benzīns 1,804 eiro par litru. Zīmīgi arī tas, ka pēdējās nedēļās dīzeļdegvielas cena kļuva augstāka par 95. markas benzīnu, ko noteica dīzeļdegvielas importa traucējumi. Tik augstu cenu negatīvi ietekmēja arī pēdējie ģeopolitiskie notikumi. *Brent* markas jēlnaftas cena šā gada martā sasniedza 117,5 ASV dolārus par barelu, kas bija par 21,0% augstāka nekā februārī. Tas bija galvenais iemesls degvielas cenu paātrinājumam Latvijā salīdzinājumā ar iepriekšējiem mēnešiem. Lai samazinātu naftas cenu pasaules tirgos, dažas Starptautiskās Enerģētiskās aģentūras dalībvalstis, piemēram, ASV un Japāna, no savām stratēģiskajām naftas rezervēm laidis tirgū papildus naftas apjomus. Šis lēmums nedaudz stabilizēja naftas tirgu, samazinot *Brent* markas jēlnaftas cenu līdz 100 ASV dolāriem par barelu. Tomēr, kamēr turpinās Krievijas militārais iebrukums Ukrainā, tikmēr pastāv bažas, ka naftas, kā arī citu energoresursu cena varētu atkal strauji palielināties.

Devums gada inflācijā pēc izcelsmes avota (procentpunkti) un vidējās patēriņa cenu pārmaiņas (%)

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-marta-turpinajas-straufs-paterina-cenu-kapums>